

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1929 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2—5 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35) om emeritilöner för präster.

Genom en den 15 februari 1929 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 179, vilken överlämnats till första lagutskottet och sedermera, enligt överenskommelse mellan detta utskott och bankoutskottet, hänskjutits till behandling i sammansatt banko- och första lagutskott, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag om ändrad lydelse av 2—5 §§ i lagen den 9 december 1910 (nr 141 sid. 35)¹⁾ om emeritilöner för präster.

Härmed förordnas, att 2—5 §§ i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skola i nedan angivna delar hava följande ändrade lydelse:

2 §.

Emeritilön delas i grundbelopp och provisoriskt tilläggsbelopp.

Grundbeloppet — — — — ettusenfemhundra kronor.

Det provisoriska tilläggsbeloppet skall såväl för ordinarie tjänst innehavare som för extra ordinarie präst utgöra 1,000 kronor.

Angående nedsättning av emeritilönen i visst fall stadgas i 4 § 3 mom.

3 §.

Med iakttagande därav, att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas samt att icke något år mer än en million kronor må användas till emeritilöner, bestämmer Konungen, huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser av tjänst innehavare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner.

¹⁾ Senaste lydelse se beträffande §§ 2 och 3 1927:55.

4 §.

1 mom. Ordinarie präst vare pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön, från tjänsten avgå:

- a) när han fyllt sjuttio år; eller
- b) när han fyllt sextiofem år samt under mer än tre av de senast förflutna fem åren varit i följd av obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghet urståndsatt att själv fullgöra sina tjänståligganden och av sådan anledning åtnjutit tjänstledighet; eller
- c) när han — utan att uppfylla de under a) eller b) uppställda fordringarna — efter att under fem på varandra följande år på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

2 mom. Extra ordinarie präst må erhålla emeritilön,

- a) när han uppnått sextio års ålder; eller
- b) när han, utan att hava uppnått nämnda levnadsålder, under minst två år i följd på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra samt finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen, dock endast under förutsättning att han innehar minst tio prästerliga tjänstår.

3 mom. Har befattningshavare, som avgår på grund av de i 1 mom. c) eller 2 mom. b) intagna bestämmelserna, icke uppnått trettiofem prästerliga tjänstår, skall emeritilönen utgå med avkortat belopp i förhållande till det mindre antalet tjänstår, dock att den sålunda avkortade emeritilönen icke må understiga sjuttiofem procent av hela emeritilönen.

Där emeritilönen vid uträkning efter ovan angivna grund ej uppgår till jämnt tiotal kronor, skall densamma höjas till närmast högre tiotal.

5 §.

Konungen — — — — — emeritilön.

För sådant ändamål har domkapitlet att hos Konungen anmäla, då stiftet tillhörande präst fyllt sextionio år eller eljest enligt bestämmelserna i 4 § finnes böra komma i åtnjutande av emeritilön; och skall dylik anmälan göras före slutet av december månad.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1930, dock att redan utnämnd tjänstinnehavare icke mot sitt bestridande är skyldig att, under andra förutsättningar än dem, som äro stadgade i 4 §, sådan densamma lyder enligt lagen den 9 december 1910, mot åtnjutande av emeritilön avgå från sin befattning, skolande den i 5 § omförmälda anmälningsplikten första gången fullgöras före slutet av december månad 1929.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till det vid propositionen fogade protokollsutdraget.

Enligt lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster med den ändring denna lag undergått genom en lag den 18 mars 1927 skola prästernas pensioner, emeritilöner, utgå med dels ett grundbelopp, motsvarande 80 procent av den reglerade lönen, dels ock ett fyllnadsbelopp, lägst 332 kronor och högst 657 kronor. Emeritilönen uppgår till sammanlagt minst 3,623 kronor för kyrkoherde och 2,332 för komminister samt högst 5,157 kronor; för extra ordinarie präst utgör den 1,922 kronor. Å emeritilönen utgår vidare dyrtidstillägg efter reducerade grunder, för närvarande beräknat efter 19 procent.

Pensionsförbättring åt prästerliga emeriti.

I propositionen föreslås nu beredande åt emeriti av en pensionsförbättring, motsvarande den löneökning, som för större delen av prästerskapet föreslagits i propositionen nr 178 och av utskottet tillstyrkts i utlåtande nr 1. Enligt förslaget skall det nuvarande fyllnadsbeloppet, såsom nämnts varierande mellan 332 och 657 kronor, utbytas mot ett s. k. provisoriskt tilläggsbelopp om 1,000 kronor. Emeritilönen kommer enligt förslaget att utgöra minst 4,200 kronor för kyrkoherde och 3,000 kronor för komminister samt högst 5,500 kronor, fränsett dyrtidstillägg. I procent räknat blir förhöjningen av dessa löner respektive omkring 16, 29 och 7 procent av den nuvarande emeritilönen. För extra ordinarie präster blir enligt förslaget emeritilönen 2,500 kronor, vilket innebär en reell förhöjning av något mer än 30 procent av den nuvarande emeritilönen.

Till motivering av pensionsförhöjningen har föredragande departementschefen — efter erinran om den pensionsförbättring åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst, som genomfördes år 1925 — anfört bland annat följande:

Då efter inträdandet av den dyrtid, som var en följd av världskriget, prästerskapet och de ur tjänsten avgångna prästerna beviljades löneförhöjning, skedde detta i nära anslutning till vad som vidtagits för att bereda ökade förmåner för befattningshavare i statens tjänst och pensionerade sådana befattningshavare. Det synes mig därför vara fullt befogat och innebära en gärd av rättvisa att, sedan stora grupper förutvarande statstjänstemän, vilka äro innehavare av s. k. oreglerade pensioner, kommit i åtnjutande av provisorisk förhöjning av pensionerna att utgå intill dess nyreglerat pensionsunderlag blivit fastställt för den tjänst, pensionären innehåft, eller motsvarande befattning, även de prästerliga emeriti måtte erhålla en liknande förmån. Dessa pensionärer befinna sig i en ställning, som ingalunda är bättre än den, vari statspensionärerna befunno sig före 1925 års pensionsförbättring, utan snarare tvärtom, i det att emeritilönernas grundbelopp äro förlagda till den pensionsnivå, som gällde i början av 1900-talet.

Till stöd för en pensionsförbättring för prästerliga emeriti torde ock kunna åberopas ett uttalande, som av riksdagen gjordes i skrivelse den 30 maj 1924, nr 217, i fråga om innehavare av oreglerade statspensioner. I denna

skrivelse anfördes, bland annat, att det icke kunde förnekas, att de under helt andra förhållanden fastställda pensionsbeloppen för redan avgångna tjänstinnehavare numera måste anses vara alltför knappt tillmätta, samt att de yrkanden på pensionsförbättring, som tid efter annan framförts, därför syntes vara befogade. Det i detta uttalande liggande löftet infriades beträffande statspensionärerna genom 1925 års omförmälda beslut.

*Pensions-
åldern.*

Lagen om emeritilöner för präster stadgar, att ordinarie präst är pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön, avgå från tjänsten, när han fyllt 75 år. Extra ordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått 60 års ålder.

Enligt förslaget sänkes pensionsåldern för ordinarie präst till 70 år. Beträffande extra ordinarie präst föreslås icke någon ändring av pensionsåldern.

*Förtidspen-
sionering av
otjänstbara
präster.*

Ordinarie präst är enligt lagen om emeritilöner pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön, avgå från tjänsten, utom i fall som nyss sagts, jämväl när han fyllt 65 år samt under mer än tre av de senast förflutna fem åren varit i följd av obotlig sjukdom eller ålderdomssvagheter urståndsatt att själv fullgöra sina tjänståligganden och av sådan anledning åtnjutit tjänstledighet. Någon motsvarande bestämmelse om förtidspensionering av extra ordinarie präster finnes för närvarande icke.

Enligt förslaget skall ordinarie präst vara pliktig att, mot åtnjutande av emeritilön avgå från tjänsten jämväl när han efter att under fem på varandra följande år på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra, finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring. Beträffande extra ordinarie präst föreslås, att vederbörande prästman må erhålla emeritilön, när han under minst två år i följd på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra samt finnes vara för framtiden oförmögen till tjänstgöring, dock endast under förutsättning, att han innehar minst tio prästerliga tjänstår. Emeritilönen skall utgå med avkortat belopp, om den ifrågavarande befattningshavaren icke uppnått 35 prästerliga tjänstår.

*Förslagets
finansiering*

Emeritilönerna bestridas jämlikt kyrkofondslagen av kyrkofonden. I anspråk får dock tagas högst 570,000 kronor om året, varför endast ett begränsat antal emeritilöner kan utdelas. För att tillgodose alla till emeritilön för närvarande berättigade präster, som önska komma i åtnjutande av dylik lön men hittills icke kunnat erhålla sådan, torde enligt vad i propositionen upplyses erfordras ett årligt belopp av omkring 75,000 kronor. Den föreslagna pensionsförbättringen medför i fråga om de nuvarande emeriti en kostnadsökning av likaledes omkring 75,000 kronor om året. Till emeritilöner åt ordinarie präster i åldersläget 70—74 år beräknas cirka 250,000 kronor. Slutligen erfordras för förtidspensionering av präster under 65 år, respektive 60 år — fränsett ökning i dyrtidstillägg — omkring 25,000 kronor. Totalkostnaden för den utsträckta pensioneringen kan således beräknas

till cirka 425,000 kronor. Under återopande av dessa beräkningar föreslås i propositionen, att maximibeloppet för kyrkofondens belastning med emeritilöner höjes till en million kronor.

Jämväl dyrtidstillägg å emeritilöner utgår — enligt stadgande i vederbörande dyrtidstilläggsförfattning — ur kyrkofonden. Den utsträckta pensioneringen beräknas medföra en ökning av dyrtidstilläggen med inalles 85,000 kronor. Medräknas denna kostnadsökning, kan totalkostnaden av de föreslagna ändringarna i lagen om emeritilöner skattas till högst 515,000 kronor (1,000,000—570,000 + 85,000).

Beträffande kyrkofondens bärformåga får utskottet hänvisa till sitt denna dag avgivna utlåtande nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om provisorisk tilläggslönen åt kyrkoherdar och komminister i nyreglerade pastorat m. m.

Vid granskningen av förevarande proposition har utskottet funnit goda skäl vara anförda för den pensionsförbättring åt prästerliga emeriti, som föreslås genom utbyte av nuvarande fyllnadsbelopp mot provisoriskt tilläggsbelopp. Jämväl förslagen om pensionsålderns sänkning från 75 till 70 år och om förändrade grunder beträffande förtidspensionering av otjänstbara präster finner utskottet välgrundade. Utskottet har icke heller något att erinra mot förslaget om höjning av emeritilöneanslaget för tillgodoseende av alla till emeritilön för närvarande berättigade präster, som önska komma i åtnjutande av dylik lön men hittills icke kunnat erhålla sådan. Vad slutligen angår finansieringen av förslagen, har utskottet yttrat sig därom i sitt denna dag avgivna utlåtande nr 1, till vilket utskottet nyss hänvisat. Utskottet vill allenast erinra om sitt uttalande, att kyrkofonden, som helt skall bestrida kostnaderna för genomförandet av förevarande förslag, syntes utskottet hava en så god ställning, att fonden borde kunna förväntas vara i stånd att bära, förutom annat, jämväl berörda kostnader.

Utskottet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.
Stockholm den 17 maj 1929.

På sammansatta banko- och första lagutskottets vägnar:

J. W. SPENS.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: greve *Spens*, herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Berling*, *Larson* i Lerdala*) och *Klefbeck**);

från andra kammaren: herrar *Ryberg*, *Svedman*, *Lindley*, *Jonsson* i Risinge*) och *Grampenson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.